

ปัญหาการใช้อำนาจระงับเหตุละเมิดอำนาจศาล โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาล¹

วัชรินทร์กร มาตรวิจิตร²

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนวยความยุติธรรม เพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาค โดยยึดหลักนิติธรรม ดังนั้นสถาบันอำนวยความยุติธรรมแห่งนี้จะต้องได้รับความน่าเชื่อถือ ได้รับความศรัทธาจากประชาชนผู้ที่หวังได้รับความเป็นธรรม ความถูกต้อง และความเป็นกลางในการแก้ปัญหาของประชาชน และปัญหาของสังคมจากผู้ที่ทำให้เกิดความผิดทางกฎหมาย เพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง และความสงบสุขของประชาชน ดังนั้นศาลยุติธรรมจึงต้องมีความเป็นอิสระ ปลอดภัยปราศจากภัยคุกคามและแรงกดดันใดๆ หรือการกระทำใดๆ ต่อการปฏิบัติในหน้าที่ของตุลาการยุติธรรมเพื่อการสืบหาข้อเท็จจริง แสวงหาข้อมูลประกอบการวินิจฉัยเพื่อพิพากษาคัดสินคดี ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่ามีการก่อเหตุในบริเวณศาลจำนวนหลายครั้ง ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตทรัพย์สิน และส่งผลกระทบต่อประชาชน ผู้พิพากษา รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นสำนักงานศาลยุติธรรมจึงได้กำหนดให้มีเจ้าพนักงานตำรวจศาลขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2562 โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาลมีหน้าที่และอำนาจในการปฏิบัติงานภายในบริเวณศาลตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562³ ในมาตรา 5 (1) (2) และ (3) โดยมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยบุคคลและทรัพย์สินในบริเวณศาล ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในบริเวณศาล รักษาความปลอดภัยและคุ้มครองข้าราชการตุลาการ และเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรม พนักงานและลูกจ้างของศาลที่กระทำตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่กระทำหรือได้กระทำตามหน้าที่ รวมทั้งอาคารสถานที่และทรัพย์สินของศาลและสำนักงานศาลยุติธรรม และเจ้าพนักงานตำรวจศาล เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 ให้เจ้าพนักงานตำรวจศาลเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามีหน้าที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ ดังนั้นเจ้าพนักงานตำรวจศาล จึงได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมของศาล แต่อย่างไรก็ดีพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาลที่บังคับใช้อยู่ปัจจุบันยังมี

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการใช้อำนาจระงับเหตุละเมิดอำนาจศาล โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาล โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสุวรรณค์ และคณะกรรมการสอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนชื้อสกุล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562.

ปัญหาในการนำไปบังคับใช้ในเรื่องของการรักษาความปลอดภัย เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจศาลระดับเหตุที่เชื่อว่าเป็นละเมิดอำนาจศาล แต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นละเมิดอำนาจศาล จากการศึกษาระราชบัญญัติการรักษาความปลอดภัย ศาล รัฐนิวเซาท์เวลส์ เครือรัฐออสเตรเลีย พบว่ากฎหมายดังกล่าวให้อำนาจของเจ้าพนักงานรักษาความปลอดภัย มีอำนาจในการออกคำสั่งเพื่อรักษาความปลอดภัยศาล ซึ่งหากบุคคลนั้นอยู่ในบริเวณศาล และมีเหตุผลเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าพฤติกรรมของบุคคลนั้นที่กระทำขึ้นในบริเวณศาลเป็นพฤติกรรมที่ขัดขวางบุคคลหรือบุคคลอื่น หรือก่อให้เกิดความไม่สงบหรือคุกคามบุคคล ทรานแท่ที่พฤติกรรมจะเป็นไปได้ และอำนาจเจ้าหน้าที่ ในการเรียกให้นำวัตถุต้องห้ามมาฝากไว้ หรือยึดวัตถุดังกล่าวไว้ใน กรณีที่เห็นว่าเป็นสิ่งของอันตรายหรือสิ่งของที่อาจใช้ในการกระทำความผิดรวมทั้งขั้นตอนในการเก็บ ธิบ และคืนทรัพย์สินที่เป็นระบบ ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานรักษาความปลอดภัย ในรัฐนิวเซาท์เวลส์ เครือรัฐออสเตรเลีย ที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ในการออกข้อกำหนดอำนาจหน้าที่และวิธีการปฏิบัติให้แก่เจ้าพนักงานรักษาความปลอดภัยอย่างชัดเจน

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 ยังมีในส่วนของบทบัญญัติที่ไม่ชัดเจน ครอบคลุม ทำให้ไม่เกิดความรัดกุมในทางการปฏิบัติ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรกคือ ปัญหาการใช้กำลังระดับเหตุที่เชื่อว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาลนั้น พบว่าการรักษาความสงบเรียบร้อย การรักษาความปลอดภัยบุคคลและทรัพย์สินในบริเวณศาล และการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในบริเวณศาล ตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 มาตรา 5 (1) (2) ได้บัญญัติไว้อย่างกว้าง ไม่มีความชัดเจนในประเด็นการระงับเหตุละเมิดอำนาจศาลแห่งภักที่ยังไม่มาถึง ของเจ้าพนักงานตำรวจศาลซึ่งอาจทำให้สำคัญผิดในการกระทำตามหน้าที่ต่อบุคคลใด ในกรณีเห็นว่ามีบุคคลนั้นน่าสงสัยจะกระทำการใดๆ หรือเชื่อว่าจะได้กระทำการใดๆ อันจะเป็นการก่อเหตุความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล อาจเป็นการทำให้สำคัญผิดในข้อเท็จจริง⁴ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจศาลได้พิจารณาวิเคราะห์พฤติกรรมของประชาชนหรือบุคคลใดที่มีทำที่หรือพฤติกรรมใดๆ เป็นที่ต้องสงสัยหรือแสดงไปในรูปแบบการกระทำที่จะก่อเหตุละเมิดอำนาจศาลในบริเวณศาล โดยการกระทำหรือพฤติกรรมนั้น ยังไม่ถึงขั้นได้ลงมือกระทำ ซึ่งกรณีดังกล่าวหากบุคคลนั้นมีเจตนาจะกระทำการอันจะเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นจริง และศาลได้พิจารณาแล้ว เชื่อว่าเป็นความผิดละเมิดอำนาจศาลในเวลาต่อมา การระงับเหตุโดยเจ้าพนักงานตำรวจศาลก่อนที่บุคคลใดๆ จะลงมือกระทำ การกระทำนั้นย่อมจะชอบด้วยกฎหมาย แต่ในกรณีที่ศาลไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวได้เจตนาจะกระทำการอันเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ย่อมทำให้การกระทำตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจศาลในการระงับเหตุโดยใช้กำลังนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดความเลียง และภาวะที่ต้องพิสูจน์ให้พ้นผิดจาก

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 62.

การได้ลงมือกระทำตามหน้าที่ และจากการถูกร้องเรียนหรือถูกกล่าวหาที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งไปกระทบต่อสิทธิของบุคคลที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560⁵ และอาจเข้าข่ายให้เกิดความรับผิดชอบละเมิดเจ้าหน้าที่ได้ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539⁶ เป็นผลทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความลังเลในการเข้ารับเหตุ

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายรัฐนิวเซาท์เวลส์ เครือรัฐออสเตรเลีย มีหน่วยงานรักษาความปลอดภัยศาล ตามกฎหมายของออสเตรเลีย Court Security Act 2005 (NSW) เจ้าพนักงานตาม Act ดังกล่าวนั้น ได้รับอำนาจตามกฎหมายในการรักษาความปลอดภัยในศาล หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งกำลังก่อความขัดแย้ง ความไม่สงบ หรือเป็นภัยคุกคาม เจ้าหน้าที่ก็มีอำนาจที่จะสามารถออกคำสั่งให้หยุดพฤติกรรมนั้นทันที และสามารถสั่งให้บุคคลออกจากบริเวณศาล หากพฤติกรรมนั้นรุนแรงและไม่ยอมหยุดและใช้กำลังตามความจำเป็น เพื่อควบคุมสถานการณ์ และอำนาจเหล่านี้ถูกกำหนดไว้เพื่อปกป้องความปลอดภัยของบุคลากรศาล, ผู้พิพากษา, ทนายความ, คู่ความ และประชาชนทั่วไปที่มาติดต่อราชการศาล เพื่อให้การดำเนินงานของศาลเป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นธรรม ซึ่งบทบัญญัติในพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 ไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยศาลเครือรัฐออสเตรเลีย

ประการที่สอง คือปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใด นำทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของที่อาจใช้หรือได้ใช้กระทำความผิด มาไว้ในครอบครองหรือยึดทรัพย์สิน โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาล ประเด็นปัญหาคือ หากบุคคลผู้มาติดต่อศาลได้พกพาสิ่งของต้องห้าม หรือเป็นสิ่งของที่ใช้กระทำความผิด เช่นอาวุธ หรือสิ่งของที่อาจใช้เป็นอาวุธได้ เข้ามาในบริเวณศาล จะได้ใช้หรือไม่ได้ใช้ในการจะก่อเหตุก็ตาม และเจ้าพนักงานตำรวจศาลจะใช้อำนาจออกคำสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นมาไว้ในครอบครองหรือยึดทรัพย์สินนั้นไว้ แต่ในพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 ไม่ได้มีการกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล มีอำนาจในการยึดทรัพย์สินที่อาจใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินที่ใช้กระทำความผิด ว่าเป็นการเฉพาะ

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายรัฐนิวเซาท์เวลส์ เครือรัฐออสเตรเลีย พบว่าตามกฎหมายของออสเตรเลีย Court Security Act 2005 (NSW) ได้กำหนดอำนาจของเจ้าหน้าที่ศาลไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะมาตรา 12 ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรียกให้นำวัตถุต้องห้ามมาฝากไว้กับเจ้าหน้าที่ หรือยึดวัตถุดังกล่าวไว้ในกรณี que เห็นว่าเป็นสิ่งของอันตรายหรือสิ่งของที่อาจใช้ในการกระทำความผิด รวมทั้งมีบทบัญญัติกำหนดขั้นตอนในการเก็บ ธิบ และคืนทรัพย์สินไว้อย่างเป็นระบบภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539.

ประการที่สาม คือปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจระงับเหตุฉุกเฉินที่เกิดขึ้นนอกบริเวณศาล โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาล พบว่าพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 มาตรา 5 เป็นหัวใจหลัก ซึ่งกำหนดภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด และคุ้มครองบุคคลากร แต่ทั้งนี้อำนาจดังกล่าวถูกจำกัดไว้เฉพาะ "ในบริเวณศาล" เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 31-33⁷ ที่กำหนดนิยามและขอบเขตของความผิดฐาน "ละเมิดอำนาจศาล" ว่าเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ทางกายภาพของศาลเช่นกัน ข้อจำกัดเชิงพื้นที่ที่เข้มงวดนี้ แม้จะมีขึ้นเพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจให้ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับกลายเป็นข้อจำกัดที่สำคัญที่สุด เพราะธรรมชาติของภัยคุกคามและความขัดแย้งไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อบุคคลก้าวเท้าออกจากเนวรัวศาล ซึ่งการทำงานในศาลต้องเผชิญกับเหตุการณ์ความขัดแย้งที่หลากหลายและซับซ้อน ปัญหาไม่ได้มีเพียงการลักลอบนำอาวุธหรือสิ่งของต้องห้ามเข้ามา "ใน" บริเวณศาลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภัยคุกคามที่เกิดขึ้น "นอก" บริเวณศาลซึ่งอาจมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการพิจารณาคดี

หากวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายในรัฐนิวเซาท์เวลส์ เครือรัฐออสเตรเลีย พบว่าพระราชบัญญัติการรักษาความปลอดภัยของศาล ค.ศ. 2005 มาตรา 16 (2) ได้เล็งเห็นถึงปัญหานี้และบัญญัติทางออกไว้อย่างชัดเจน โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ไล่ติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด "นอกบริเวณศาล" ได้ หากการไล่ติดตามนั้นเริ่มต้นจากภายในอย่างต่อเนื่อง แนวทางนี้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในระดับสากลว่า ภัยคุกคามที่เกี่ยวกับศาลนั้น ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยเส้นแบ่งทางกายภาพ และการมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติการได้อย่างต่อเนื่องคือสิ่งจำเป็นเพื่อการรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ดังนั้นแล้วเพื่อให้การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมให้เกิดความชัดเจนมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้

1. ปัญหาการใช้กำลังระงับเหตุที่เชื่อว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาลนั้น ผู้ทำการศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะคือ ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 มาตรา 5 โดยกำหนดให้อำนาจใช้กำลังของเจ้าพนักงานตำรวจศาลเป็นไปตามหลักความจำเป็นและได้สัดส่วน เช่น “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลใดภายในบริเวณศาลอาจกระทำการอันเป็นการขัดขวางกระบวนการพิจารณาหรือก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย เจ้าพนักงานตำรวจศาลมีอำนาจใช้กำลังเท่าที่จำเป็นเพื่อระงับเหตุ” พร้อมทั้งให้มีการจัดทำรายงานเหตุทุกครั้งเพื่อให้ตรวจสอบได้ภายหลัง

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใด นำทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของที่อาจใช้หรือได้ใช้กระทำความผิด มาไว้ในครอบครองหรือยึดทรัพย์สิน โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาล ผู้ทำการศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะคือควรเพิ่มเติม พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 โดยเพิ่มหมวด “การจัดการวัตถุต้องห้ามและสิ่งของที่อาจใช้หรือได้ใช้ในการกระทำความผิด” และบัญญัติมาตรา 11(1) ถึง 11(5) เพื่อกำหนดอำนาจและขั้นตอนให้ชัดเจน ให้เจ้าพนักงานตำรวจศาลมีอำนาจเรียกให้นำ

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. มาตรา 31-33.

สิ่งของที่อาจเป็นอันตรายมาฝากไว้ในครอบครองของเจ้าหน้าที่ และมีอำนาจยึดได้เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะของนั้นอาจใช้ในการกระทำความผิด และมีอำนาจยึดสิ่งของที่ได้อำนาจกระทำความผิด ทั้งนี้ต้องออกหลักฐานรับมอบ ระบุชนิดและจำนวนสิ่งของ พร้อมบันทึกเวลาเก็บรักษาและคืนทรัพย์สินภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งเปิดโอกาสให้เจ้าของทรัพย์สินสามารถยื่นคำร้องขอคืนหรืออุทธรณ์คำสั่งได้

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจระงับเหตุกษัตริย์ที่เกิดขึ้นนอกบริเวณศาล โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาล ผู้ทำการศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะคือ เพิ่มเติมพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 ในลักษณะของมาตรา 5(1) โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจศาลมีอำนาจเข้าระงับเหตุในพื้นที่สาธารณะที่ติดต่อกับเขตพื้นที่ศาล เช่น ลานจอดรถ ทางเท้า หรือพื้นที่สาธารณะโดยรอบ เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเกิดกษัตริย์ที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล บุคคลหรือทรัพย์สินของสำนักงานศาลยุติธรรม อีกทั้งควรให้อำนาจในการไล่ติดตามต่อเนื่อง ผู้กระทำความผิดที่หลบหนีออกไปจากศาลได้โดยไม่ขาดตอน ทั้งนี้ ต้องมีการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ทันที เพื่อคงไว้ซึ่งความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและความถูกต้องตามกฎหมาย

เอกสารอ้างอิง

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562